

Bostedsløse, uteliggere og tiggere – konstruksjon av «verdige trengende» og «de andre»

Evelyn Dyb

Forsker I, By- og regionforskningsinstituttet, OsloMet – storbyuniversitetet

Sammendrag: I løpet av to tiår er betegnelser som løsgjenger, hjemløs og uteligger erstattet av begrepet bostedsløs i forskning, offentlige dokumenter og til dels i mer uformelle sammenhenger. Begrepet bostedsløs markerer at problemet dreier seg om fravær av bolig, selv om andre merkelapper for sosiale avvik, som historisk har fulgt denne gruppa, fremdeles henger ved. Begrepsendringen, sammen med en sosial vending i boligpolitikken fra generell til sosial boligpolitikk, bidro til at bostedsløse har fått, eller har nærmet seg, en posisjon som «verdige trengende», de som moralsk sett har rett til hjelp. I løpet av denne perioden ble en nye gruppe, betegnet som fattige tilreisende og «rumenske tiggere», synlige i gatene. Denne gruppa fattige tilreisende lever som bostedsløse, men de er ikke regnet som del av populasjonen av bostedsløse her i landet. Kapittelet undersøker om og eventuelt hvordan massemediene representert ved riks- og regionavisene er med på å forme ideen om våre egne bostedsløse som verdige trengende versus ideen om fattige tilreisende, som «de andre» utenforstående. Pressa er i hovedsak positiv eller nøytral i dekingen av bostedsløshet og tiggning, men gjennom innrammingen (framing) bidrar avisene til å forme og opprettholde dikotomien mellom «våre bostedsløse» og «de andre».

Nøkkelord: bostedsløs, tiggning, nyhetsdekning, sosial konstruksjon, framing

Abstract: Over the course of two decades, terms such as «vagrant» and «drifter» have been replaced by the designation «houseless» in research, public documents and, to some extent, in more informal contexts. The concept of *houseless* (in English translated to *homeless*) indicates that the problem revolves around the absence of housing, although labels for social deviations that have historically been associated

with the homeless still hang on. The change in terms, together with a social turn in policy from general to social housing policy, contributed to the fact that homeless people have gained or have approached a position as «worthy» of assistance, those who are morally entitled to help. During this same period, a new group, described as «poor visitors» and «Romanian beggars», became visible in the streets. This group still lives as homeless people, but they are not considered part of the homeless population in this country. The chapter examines whether and eventually how the mass media, represented by the national and regional newspapers, contribute to shaping the idea of certain homeless as worthy of help while some remain as «others» and outsiders. The press is mainly positive or neutral in its coverage of homelessness, but through framing of homelessness and related issues, contributes to shaping and maintaining a dichotomy between «our homeless» and «the others».

Keywords: homeless, begging, newspaper coverage, social construction, framing

Introduksjon

Enkelt formulert betegner bostedsløshet situasjonen til personer og husholdninger som ikke har en permanent bolig eller ordnede boforhold. Begrepene bostedsløs og bostedsløshet ble tatt i bruk i forskning for bare et kvart århundre siden (Ulfrstad, 1997), og begrepsbruken ble raskt innarbeidet i offentlige dokumenter og statlig politikk (St.meld. nr. 50 [1998–99]; St.meld. nr. 23 [2003–2004]; NOU 11:15). Begrepet bostedsløs har en rekke synonymer både historisk og innenfor dagen terminologi, som omstreifer, vandrer, fant, vagabond, løsgjenger, lasaron, boms, uteligger, hjemløs og ufb-er (uten fast bopel). De tre sistnevnte begrepene brukes i dag parallelt med bostedsløs, og ufb er en kategori som anvendes av blant andre sosialtjenesten.¹ Flere av synonymene til bostedsløshet er avledet av spesifikke posisjoner. Løsgjenger betegnet opprinnelig en person uten et ansettelsesforhold utenfor noen korte tidsvinduer der det var anledning til å skifte jobb. Boms er betegnelse på en tigger, men det er brukt synonymt med uteligger, løsgjenger osv. Bostedsløse kvinner kan i noen sammenhenger omtales, eller mer subtilt framstilles, som prostituerte, uten at det nødvendigvis er belegg for en slik konklusjon (Thörn, 2004).

Introduksjon av begrepet bostedsløs etablerte en ny sosial konstruksjon av bostedsløshet. Enkelt formulert innebærer en sosialkonstruktivistisk tilnærming, som er det teoretiske utgangspunktet for dette kapittelet,

¹ I engelskspråklig sammenheng oversettes bostedsløs til «homeless» og ikke «houseless».

at ideen om og vår forståelse av sosiale problemer og andre fenomener konstrueres i sosiale sammenhenger og i interaksjon med omgivelsene. Ideen om et spesifikt fenomen, hvilket innhold som legges i begrepene vi bruker, vil blant annet ha betydning for hvordan fenomenet håndteres (Hacking, 2000). Bostedsløshet var ikke kun et nytt ord på et kjent problem; en språklig erstatning av uteligger og ufb-er. Selve fenomenet bostedsløs ble omdefinert og utvidet, slik at flere ugunstige bosituasjoner, og personer som befinner seg i disse situasjonene, ble innlemmet i populasjonen av bostedsløse (Ulfrstad, 1997).

Både nye begreper og nytt innhold i eksisterende begreper er gjerne drevet fram av grupper som har et særlig eierskap til fenomenet. Profesjonsgrupper eller de berørte selv kan være blant pådriverne og ta definisjonsmakten over hvordan et sosialt problem, som for eksempel bostedsløshet, defineres (Spector & Kitsuse, 1977). Temaet her er spesifikt hvordan *massemediene* framstiller bostedsløshet; hvordan mediene både reflekterer og bidrar til å konstruere ideen og fortellingen om hva bostedsløshet er, og hvem som er bostedsløse. Massemediene henverder seg, enkelt sagt, til opinionen generelt, og er i utgangspunktet ingen part i diskursen om hvordan bostedsløshet skal forstås. Massemediene kan imidlertid ha en aktiv rolle i å konstruere opinionens forståelse av bostedsløshet, eller massemediene kan begrense sine omtaler og presentasjoner til å formidle ulike aktørers og interessenters oppfatninger. Berørte parter, som har eller oppfatter at de har en interesse i å definere bostedsløshet, kan bruke massemediene som en arena for å fremme sitt syn gjennom blant annet leserinnlegg og som intervjuobjekter.

Selv om kapitlet handler om nåtidens diskurs om bostedsløshet og spesifikt massemedienes rolle i å forme og/eller reflektere den, har våre forestillinger om bostedsløshet en lang historikk, som har paralleller til dagens oppfatninger. De historiske røttene til begrepet bostedsløs beskrives i neste del av kapitlet. Etter denne delen følger en redegjørelse for problemstilling og metode, samt en presentasjon av empirien som er benyttet for å belyse problemstillingen. Analyse og drøfting av funnene i empirien utgjør hovedtyngden av kapitlet, og presenteres i fire deler, før kapitlet avrundes med en oppsummering.

Bakgrunn

Dagens diskurs om bostedsløshet er koblet til de sosiale og juridiske institusjonene som opp gjennom historien og fram til i dag har formet forestillingene om bostedsløshet. Betegnelsene som er brukt om bostedsløshet, er i all hovedsak negative, men bildet er ikke entydig. For eksempel blir bostedsløshet av og til beskrevet i romantiserende termer, som i fortellinger om den frie fuglen med hus under hver busk, og vagabonden som foretrekker friheten framfor en etablert tilværelse med fast jobb og forpliktelser (Swärd, 2000). De aller fleste studier av livsvilkårene til bostedsløse viser at myten om vandreren, som velger og foretrekker friheten, er nettopp det; en myte (Swärd, 2000; Ramsøy et al., 1971; Anderson, 2008/1923). Bostedsløshet er i all hovedsak blitt definert som et sosialt problem både for samfunnet og individet. Ideen om at vagabonden er motivert av frihetstrang, passer imidlertid inn i fortellingen om bostedsløshet som en selvvalgt og i bunn og grunn amoralsk posisjon, som også plasserer bostedsløse i gruppa «ikke verdige trengende».

Begrepene verdige og ikke verdige trengende har en like lang historikk som ulike former for organisert fattigvesen. Begrepsparet trekker opp skillet mellom gruppene som omfattes av ordningene (de verdige trengende) og de som holdes utenfor. Begrepet verdige trengende viser til personer med moralsk rett til tjenester og velferdsgoder. Voksne menn i arbeidsfør alder har tradisjonelt blitt holdt utenfor kategorien verdige trengende. Moralske begrunnelser har ekskludert andre grupper, som prostituerte, fra kategorien verdige trengende (Roll-Hansen, 2002). Allerede Magnus Lagabøtes landslov fra 1200-tallet slår fast at voksne arbeidsføre menn som går husimellom med tiggerstaven, ikke har rett til hjelp (kap. 29). Tildeling av retten til å tigge inngikk som en del av fattigforsorgen. Regulering av tigging og innføring av et administrativt romlig element, som definerer grensen mellom personer som har rett til å tigge og rett til å tigge i spesifikke områder, ble forsterket ut over de neste århundrene og er, som vi skal se lenger ute i kapitlet, en del av dagens diskurs om bostedsløse og tiggere.

Løsgjengerloven (Lov om Løsgjænger, Betleri og Drukkenskab av 1900²) stadfestet og styrket koblingen mellom bostedsløshet (løsgjænger),

2 Lovdata: Lov om Løsgjænger, Betleri og Drukkenskab – Lovdata (22.02.2022).

tigging (betleri), rusmisbruk og en generelt avvikende livsførsel. En løsgjenger, som ga kortnavnet til loven, var en person uten fast arbeid utenfor faredagene, det vil si to perioder i året der det var tillatt å bytte jobb. Målgruppene for loven ble i forarbeidene omtalt som landstrykere, omstreifere, fantefolk, lediggjengere og ørkesløse (Kalberg, 1970). Oppheving av den såkalte løsgjengerparagrafen i 1970 ble stående som en milepæl i kriminal- og alkoholistsorgen blant liberale krefter som hadde jobbet for å avskaffe paragrafen (Mathiesen, 2010). Loven gikk likevel ikke over i historien før i 2006, da forbudet mot tigging ble opphevet. I historikken skimtes noen paralleller til arbeidslinja i dagens sosialpolitikk, som foreskriver at velferdsordningene må være tilstrekkelig gode til å hjelpe dem som trenger det, men på et lavt nok nivå til å motivere for å jobbe (St. meld. nr. 35 [1994–95]).

Den første landsomfattende kartleggingen av bostedsløse, som ble gjennomført i 1996, rekonstruerte ideen om bostedsløshet (Ulfrstad 1997). Studien, som ble gjennomført etter en modell av en svensk kartlegging av bostedsløse (Borgny & Qvarlander, 2000), er en registrering av antall personer samt et utvalg statistiske kjennetegn ved gruppa. Økning i antall bostedsløse i Vest-Europa fra slutten av 1970-tallet og ut over 80-tallet, med framvekst av såkalte «kartongbyer», provisoriske telteirer og lignende i storbyene, fortalte om et voksende og, i den moderne velferdsstatens historie, et nytt problem. Nye grupper, som ungdom og kvinner, utgjorde en økende andel av gruppa. Kartleggingene både i Sverige og Norge innebar et skifte i perspektiv fra å definere bostedsløse i skikkelsen av «eldre mannlig uteligger», til å dreie seg om en rekke ugunstige *bosituasjoner*. Nedskalering av den generelle boligpolitikken, og målretting av politikken mot ulike grupper vanskeligstilte på boligmarkedet, var en pådriver for å synliggjøre og prioritere bostedsløse her i landet (Dyb, 2020; Sørvoll, 2021).

Definisjonen som ble benyttet i Norge i 1996, kan i kortversjon formuleres slik: Som bostedsløs regnes personer som ikke disponerer egen eid eller leid bolig og er henvist til tilfeldige og midlertidige botilbud, bor midlertidig hos venner, kjente eller slektninger, er i institusjon eller under kriminalomsorgen og skal utskrives/løslates innen to måneder uten å ha egen bolig, samt personer som sover ute / ikke har et sted å sove. Personer

som bor varig hos nære pårørende eller i framleid bolig, *regnes ikke* som bostedsløse (Dyb & Zeiner, 2021).

I kartlegginger og statistikk over bostedsløse, som er basert på denne definisjonen, utgjør såkalte uteliggere en liten minoritet på rundt 5 prosent. Populasjonen kan inndeles i to store undergrupper, som utgjør en tredel hver. Den ene undergruppa oppholder seg i midlertidig botilbud, det vil si hospits, pensjonat, natthjem og lignende. Den andre store undergruppa er «sofasurferne», de som oppholder seg midlertidig hos venner, kjente og slektninger. Den resterende tredelen fordeler seg på institusjoner, fengsler og andre tilfeldige og midlertidige steder inkludert opphold utendørs. Bostedsløshet, slik det ble begrepsbestemt i 1996, er opprettholdt gjennom totalt syv landsomfattende kartlegginger. Den siste ble gjennomført i 2020 (Dyb & Zeiner, 2021).

Problemstilling og metoder

Problemstillingen for kapittelet dreier seg om å undersøke hvordan nyhetsmediene i sin dekning og omtale rammer inn fortellingen om bostedsløshet. Ifølge Entman innebærer innramming (framing) å velge ut noen aspekter ved en sak og gjøre disse aspektene mer synlige i teksten, slik at teksten fremmer en spesifikk problemdefinisjon, tolking av årsaker, moralsk vurdering og/eller anbefalinger om tiltak (Entman, 1993, s. 52). Med henvisning til blant andre De Vreese (2005) framholder Bjerke (2009, s. 103–104) at journalistikken, gjennom konstruksjon av tolkningsrammer, skaper sammenheng og forståelse av en sak. Gjennom innramming av den overordnede fortellingen og enkeltsaker kan massemediene både være aktører i å konstruere innholdet i begrepene og forme opinionens ideer om et fenomen, og/eller mediene kan i hovedsak anvende rammer som reflekter generelle oppfatninger. Mer presist dreier undersøkelsen seg om hvorvidt tolkningsrammen reflekterer at en ny og bredere definisjon av bostedsløshet ble gjort offisiell etter 1996, og om rammen endres etter ankomst av fattige tilreisende som preger gatebildet.

Problemstillingen er belyst med gjennomgang og analyse av avisartikler i utvalgte tidsvinduer i perioden 2004 til 2019. Artikkene er identifisert og hentet etter søk i det digitale mediearkivet i Retriever.

Undersøkelsen omfatter en kvantitativ del, som primært er en optelling, og en kvalitativ innholdsanalyse av et mindre utvalg artikler. Mens det kvantitative materialet gir informasjon om interessen for og prioritering av stoff om bostedsløshet og tigging i avisene, gir innholdsanalysen kunnskap om innrammingen av temaet. For å etablere et håndterlig omfang av artikler har jeg gjort flere avgrensinger og valg. Jeg har valgt ut alle riks- og regionaviser, til sammen 14 aviser,³ avgrenset til papirutgavene. Bostedsløshet er et alvorlig sosialt problem, men tallmessig berører det relativt få personer. Siste kartlegging, som er gjennomført i et tidsvindu på en uke og gir et tverrsnitt av antall bostedsløse, fant at populasjonen til enhver tid omfatter rundt 3300 personer. De fleste bostedsløse oppholder seg byene og store kommuner (Dyb & Zeiner, 2021). Det er grunn til å anta at interessen for temaet først og fremst gjenspeiles i omtaler i riks- og regionale medier.

Utvalget av artikler er videre avgrenset til årene 2004, 2011 og 2019 og månedene juni og desember hvert år. I mai og begynnelsen av juni 2004 iverksatte politiet flere aksjoner mot det åpne rusmiljøet i Oslo, som startet med den såkalte Plata-aksjonen. Åpne rusmiljøer blir ofte assosiert med bostedsløshet og «gatefolket» (Johannessen, 2008). Etter 2004 ble tilreisende som tigger en del av det urbane landskapet i sentrum av de større byene. Tilstedeværelsen av denne nye gruppa gjenspeiles i den generelle diskursen om tigging (Djuve et al., 2017; Hansson & Mitchell, 2018). Artikkene fra 2004 kan fungere som en baseline for å undersøke eventuelle endringer i pressedeckningen senere i perioden. 2019 var siste år før covid-pandemien og nedstengning. Innreiserestriksjoner førte til at færre fattige tilreisende kom til landet, og 2019 gir et bedre grunnlag for sammenligning enn årene etter. 2011 ble tilfeldig valgt som et mellomliggende år. Desember er julemåneden der omsorg og veldedighet overfor fattige er mer framtrødende enn ellers i året. I sommermåneden juni kan bostedsløshet fortone seg annerledes enn midtvinters.

Endelig er to utvalg av artikler etablert med søk i Retriever. Det ene, utvalg 1, er basert på søkeordene bostedsløs/bostedsløshet og hjemløs/

3 I alt 14 aviser. Riksaviser: Aftenposten, Dagbladet, Dagens Næringsliv, Dagsavisen, Klassekampen, Morgenbladet, Nationen, VG og Vårt Land. Regionaviser: Adresseavisen, Bergens Tidende, Fedrelandsvennen, Nordlys og Stavanger Aftenblad.

hjemløshet. Dette utvalget er kodet i SPSS med de enkle variablene type sak og holdning til bostedsløshet, samt avisas navn. Det andre, utvalg 2, er basert på søkeordene tigger/tigging og er en ren opptelling av antall saker. En rekke artikler er åpenbart ikke relevante for tematikken og er utelatt. Typiske ikke relevante artikler handler om hjemløse katter og andre dyr og hjemløse velgere på vandring mellom politiske partier. Ikke like åpenbart irrelevant er omtale av hjemløshet som følge av flodbølgen (tsunami) utenfor Indonesia i romjulen 2004. Omtaler av tsunamien er utelatt med den begrunnelsen at de i all hovedsak var notiser med oppdatering om antall hjemløse, som sirkulerte i flere av avisene. Under søkeordene tigger/tigging er færre saker av det totale antall treff definert som ikke relevante, men også her ble en del artikler tatt ut. Totalt 175 saker ble analysert i utvalg 1, og totalt 240 saker ble analysert i utvalg 2.

Et begrenset antall saker i begge utvalgene er benyttet i en kvalitativ innholdsanalyse. 36 saker er valgt fra utvalg 1 og 26 saker fra utvalg 2. Et lite knippe av disse igjen er anvendt som eksempler i teksten. En av artiklene i utvalg 2 er fra mars 2019. Det var relativt få artikler om tiggging dette året, og artikkelen som er hentet inn i tillegg, illustrerer, som beskrevet lenger ned, på en svært god måte de to hovedargumentene i «tiggerdiskursen». Artikkelen fra mars 2019 er kun brukt i den kvalitative analysen.

Resultater fra kvantitative data

Tabell 1 viser resultatene fra den første delen av den kvantitative undersøkelsen. Tabellen viser resultatene for to utvalg av artikler, som blir kommentert hver for seg.

Tabell 1. Antall saker om bostedsløs/bostedsløshet/hjemløs/hjemløshet og tigger/tigging i juni og desember for årene 2004, 2011 og 2019

	Bostedsløs/hjemløs, utvalg 1			Tigger/tigging, utvalg 2		
	2004	2011	2019	2004	2011	2019
Juni	34	24	18	46	51	9
Desember	36	34	29	39	63	22
Totalt pr. år	70	58	47	85	124	31

Antall saker om bostedsløshet er avtakende fra 2004 til 2019 både for juni og for desember alle tre årene og totalt. 40 prosent av alle sakene sto på trykk i 2004 og 27 prosent i 2019 (prosentene er ikke vist i tabell 1). I juni 2004 ble rapporten fra en ny landsomfattende kartlegging av bostedsløse publisert (Hansen et al., 2004). Resultatene av kartleggingen ble omtalt i flere aviser. En annen begivenhet, nemlig politiaksjonen mot Plata i Oslo i mai 2004, ble både debattert og fulgt opp redaksjonelt ut over sommeren. I 2011 bidro ettervirkningene av den globale finanskrisa i 2008 til noen artikler om bostedsløshet i andre land, mens det i 2019 ikke er identifisert spesifikke hendelser knyttet til bostedsløshet med typisk nyhetspotensial.

Antall saker identifisert med søkeordene tigger/tigging er noen flere enn antall treff på bostedsløs/hjemløs begge månedene i 2004. Interessen for tigger/tigging har en topp i 2011. Over halvparten (52 prosent) av alle omtalene av tigging er fra 2011. Majoriteten av disse sakene dreier seg om tilreisende som tigger og i stor grad om tiltak mot denne gruppa. Forbud mot tigging, eller forslag om at tiggere måtte innhente tillatelse, og forslag om forbud mot å gi penger til tiggere, ble fremmet og debattert i flere kommuner. Dette utdypes lenger ned i presentasjon av den kvalitative undesøkelsen. Mot slutten av perioden, og som illustrert med det lave antall saker i 2019, ble interessen for tiggere og tigging mindre. I desember 2019 handlet flere av sakene om en ny form for tigging, nemlig om fattige personer og husholdninger som ba om økonomisk hjelp blant annet gjennom finn.no og andre nettsteder eller nettverk.

Tabell 2. Fordeling av type sak og holdning til bostedsløs/bostedsløshet/hjemløs/hjemløshet etter år. Prosent

Kjennetegn	2004	2011	2019
Type sak			
Artikkel	67	78	77
Notis	21	10	4
Annet, bla. leserinnlegg	11	12	19
Totalt	99 (N:70)	100 (N:58)	100 (N:47)
Holdning til bostedsløshet			
Positiv	34	31	38
Negativ	1	3	0
Nøytral	65	66	62
Totalt	100 (N:70)	100 (N:58)	100 (N:47)

Som illustrert i tabell 2 er dekningsen av bostedsløshet dominert av redaksjonelle artikler. Prosentvis har mengden «annet», som i stor grad er leserinnlegg inkludert kronikker, økt i 2019, men antall saker under kategorien «annet» er om lag det samme (8–9 i antall) alle tre årene. Siste deltabell viser at om lag en tredel av sakene uttrykker en positiv holdning til bostedsløshet. Svært få saker er negative, mens de fleste er nøytrale. Nøytral kan både innebære at saken trekker fram ulike sider og meninger, eller at den ikke uttrykker en bestemt oppfatning. Svært få av sakene handler om fattige tilreisende personer, selv om dette er en gruppe som enten har sovet ute eller i akutttilbud som tilbyr en seng for natten, og må regnes som bostedsløshet også i den snevreste definisjonen av begrepet.

Resultater fra den kvalitative studien

De tre neste delene av kapittelet presenterer og drøfter funnene i det kvalitative materialet. Innholdsanalyse av artiklene viser at avisenes rammer for omtale av bostedsløshet og tiggings endres fra 2004 til 2011 og fra 2011 til 2019. For å belyse endringen på den mest leservennlige måten begynner jeg med 2004 og fortsetter kronologisk til 2011 og 2019.

2004: Allmennpreventiv opprydding

Dekningen i juni 2004 var sterkt preget av at politiet aksjonerte mot det åpne rusmiljøet på Plata ved Oslo S. Oslo-politiet hadde selv sørget for pressekdeknings da de i mai/juni 2004 aksjonerte mot en gruppe rusavhengige personer som holdt til på Plata. Aksjonene, det var flere, resulterte i at gruppa og det åpne rusmiljøet forflyttet seg noen hundre meter. Rammen for diskursen, som er reflektert i avisenes dekning, kan oppsummeres i begrepet allmennpreventive hensyn. De viktigste argumentene for å oppløse miljøet på Plata og for politiaksjonen gikk ut på at miljøet tiltrakk seg barn og unge, som var nysgjerrige på å teste rusmidler. Miljøet måtte fjernes fordi det kunne friste unge til å begynne med narkotiske stoffer. Argumentet ble frontet av byrådet i Oslo og særlig daværende byråd for velferd og sosiale tjenester, Margaret Eckbo, som var aktiv i pressekdekningsen både som intervjuobjekt og med leserinnlegg. Påstanden om

at Plata-miljøet hadde tiltrekning på «vanlig ungdom», ble tilbakevist i en forskningsrapport med tittel etter et sitat fra Eckbo: «Rett fra pikerommet med ransel på ryggen» (Sandberg & Pedersen, 2005). Rapporten konkluderte med at unge som ville ha tak i narkotiske rusmidler, fikk dette i sitt nærmiljø gjennom venner og bekjente.

Et annet tema som sto sentralt i debatten og mediedekningen i samme periode, var hvorvidt forbudet mot tigging skulle oppheves. Diskusjonen om å oppheve tiggerforbudet ble tett koblet til miljøet på Plata. En kommentar i *Aftenposten* skrevet av avisas journalist Kjetil Kolsrud rammer inn debatten og de ulike elementene, som konstituerte diskursen om gruppa i denne perioden. Kommentaren åpner med at «(n)oen er generelt redde for rusmisbrukere» og slår fast at redselen er temmelig ubegrunnet. Journalisten skriver videre: «Andre syns kanskje det er generelt ubehagelig med uflidde, oppskrubbede og neddopede mennesker. Andre igjen blir ille til mote når man konfronteres med slik elendighet.» Neste sitat oppsummerer argumenter som gjenfinnes i flere artikler:

Det klassiske argumentet for å gi til tiggere, er at de ikke trenger å begå like mye kriminalitet for å få penger til dop. Kanskje har dette noe for seg. Samtidig må man være klar over at det samme argumentet kan brukes om å dele ut narkotika gratis. Om alle narkomane fikk heroin av det offentlige, ville svært mange av jentene i Kvadraturen sluppet både prostitusjon og fornedrelser. (Kolsrud, 2004)

Kommentaren unngår å ta eksplisitt stilling for eller mot å gi til tiggere, men journalisten advarer om at «(m)yntene du gir, vil raskt havne hos en langer. Som igjen skal betale sin langer», og myntene dine vil til slutt havne hos en «narkomilliardær i Colombia». Delvis reflekterer dette argumentene som, ifølge Christie og Bruun (2003), etablerer narkotika som «den gode fienden». Etter oppheving av løsgjengerparagrafen i løsgjengerloven i 1970 falt grunnlaget for å straffeforfølge bostedsløse alkoholister bort. Samtidig økte bruken av narkotiske stoffer i enkelte ungdomsgrupper, og narkotika seilte opp som den nyttige fienden i kampen mot sosialt avvik og lediggang. Både bruk og omsetning er ulovlig (straffeloven og legemiddelloven) med maksimumsstraffer inntil 10 år, og inntil 21 år for særdeles grove overtredelser. Streng straffer er ifølge Christie og Bruun

(2003) ett viktig element i krigen, både fordi straffene i seg selv kriminaliserer og viser alvorlighetsgraden i lovbruddene, og samtidig legitimerer politiets innsats mot brukerne.

Krigen mot narkotika ble blant annet begrunnet med at man ville ta bakmennene, de usynlige som stakk av med fortjenesten og livnærte seg godt på elendigheten ute i gatene, enten det var mellomleddene høyt opp i omsetningskjeden her i landet eller «en narkotikamilliardær i Colombia». Politiaksjonene mot Plata er et eksempel på hvordan kampen mot narkotika utkjemper på gateplan. I det daglige er den mindre spektakulær og når sjelden avisene og andre massemedier. En av politiets metoder er «stopp og sjekk» av personer som med politiets blikk ser mistenkelig ut. Avvikene kan omfatte påkledning, generell framtoning, hvor personene oppholder seg, og til hvilke tider de observeres på spesifikke steder (Finstad, 2000), og, mer framtrødende i dagens diskurs, etnisitet, hudfarge og språk (Leirvik, 2018).

Politiets stopp og sjekk-metode er basert på stereotypier av hvem som begår eller antas å ville begå lovbrudd. Stereotypiene blir så puttet i en sekkebetegnelse der «uflidde, oppskrubbede og neddopede mennesker» havner sammen med «tiggere» og «prostituerte», som i den refererte kommentaren i *Aftenposten*. I andre artikler kobles disse avvikerkategoriene til bostedsløshet, som i et intervju med daværende biskop i Oslo, Gunnar Stålsett: «Jeg mener at man på en tydelig måte må vise at vi har et humant ansikt overfor narkomane, prostituerte og bostedsløse» (Engh, 2004). De større sakene om Plata-aksjonene og artikler som kom i etterkant, var fra redaksjonelt hold i stor grad nøytrale og til dels positivt innstilt til målgruppa for aksjonene. Nøytralitet kom til uttrykk gjennom intervjuer med aktører med ulike ståsteder. Fortellingen om bostedsløshet som en selvvalgt posisjon ble fremmet av blant andre politiet. Stasjonssjef ved Grønland politistasjon, Kåre Stølen, framholdt at «(i)ngen er hjemløse i Oslo hvis de ikke absolutt vil det» (Sæther, 2004).

Aksjonene mot miljøet på Plata var initiert av politiet, og pressedekningen ble innledet på politiets premisser. Innrammingen for den generelle diskursen og i stor grad pressedekningen er antakelsen om at åpne og synlige rusmiljøer «smitter» og tiltrekker seg nye brukere, og fortellingen om bakmann som profiterer på brukernes ulykke.

Karakteristikkene i artiklene, også om det er velmente, sementerer at gruppa tilhører avvikende stereotyper nederst på den sosiale rangstigen.

Det andre dominerende temaet om bostedsløshet i juni dette året er omtale av den andre nasjonale kartleggingen av bostedsløse (Hansen et al., 2004). Dekningen omfatter en rekke artikler, gjerne med en regional vinkel og til dels i en politiske ramme. For eksempel er en større artikkel i *Stavanger Aftenblad* basert på lokale tall over bostedsløse, og med kritikk av kommunale myndigheter for mangelfull innsats mot bostedsløshet (Friestad, 2004).

2011: Tiggere versus bostedsløse

I 2011 reflekterer avisenes omtale et tydelig skille mellom bostedsløshet og tigging. Tigging blir nå så å si utelukkende omtalt i forbindelse med tilreisende EØS-borgere. Utvidelse av EU til Polen, Ungarn og de baltiske landene Estland, Latvia og Litauen i 2004 og til Romania i 2007 ga borgere av disse landene adgang til EØS-området og Norge. Personer som kom til Norge fra de tidligere østeuropeiske landene, var og er primært arbeidsmigranter, men noen livnærer seg på tigging, flaskepann og strøjobber. Personer fra andre land dominerte etter hvert gatene og omtales som tiggere fra Romania (Djuve et al., 2017) eller «Roma beggars» (Roma/rom, etnisk gruppe) (Hansson & Mitchell, 2018). Om utenlandske borgere som tigger var mange flere enn for eksempel norske, finnes det ikke tall for, men de tilreisende skilte seg ut og representerte en ny og avvikende stereotypi.

Til tross for at forbudet mot tigging ikke ble håndhevet, var det så pass mye motstand mot å avskaffe forbudet, at kommunene innførte lokale reguleringer. Flere kommuner, blant disse Asker, Bærum og Bergen, vedtok at personer som ønsket å tigge, skulle registrere seg eller innhente en form for lisens. Byrådet i Oslo foreslo å innføre tilsvarende ordning i hovedstaden. «Tiggediskursen» fant veien til avisspaltene. I et intervju i *Aftenposten* (Riaz, 2011) begrunner daværende byrådsleder Stian Berger Røsland (H) behovet for å regulere tigging slik: «Det er ingen menneskerett å reise til Oslo for å tigge. Vi må iverksette dette for å hindre at Oslo blir et attraktivt reisemål for tiggerne.»

Berger Røsland uttrykte eksplisitt i intervjuet i *Aftenposten* at formålet med å innføre regulering av retten til å tigge i byen var å redusere ankomsten av tilreisende fra andre land: «Dette vil føre til at vi får færre tilreisende tiggere i hovedstaden». Igjen hentes bakmenn, de som egentlig tjener på tiggingen, inn i argumentene. Berger Røsland framholder videre: «Flere er organisert slik at de må betale penger til bakmenn» (Riaz, 2011). Bakmennene som spøker i skyggene av den som sitter med tiggerkoppen, enten de er narkotikabaroner i Columbia eller de organiserer og utnytter fattige tiggere, er gjennomgående i diskursen om hvordan offentligheten skal forholde seg til tiggere, rusavhengige og bostedsløse. Christie og Bruun (2003) framholder at bakmannen, den usynlige profitøren, er en nødvendig karakter i fortellingen om narkotika som den gode fiende. Bakmannen har flere funksjoner. Den viktigste er å legitimere krigen mot selve fenomenet; krigen retter seg mot narkotika og mot tiggging, ikke mot den narkomane eller den som tigger. Siden bakmannen som oftest forblir i skyggen eller ikke kan nås i Columbia eller Romania, blir målskiven den rusavhengige og tiggeren som sitter på gata med koppen.

Tilreisende tiggere dukker sjelden opp i artiklene som er identifisert ved søkeordene bostedsløs og hjemløs i juni og desember 2011. I flere artikler i dette utvalget omtales bostedsløse og bostedsløshet i en annen innramming enn den som legges på omtale av tiggging. *Stavanger Aftenblad* (Bjørnå, 2011) har en sak om Sandnes kommunes plan for å styrke psykisk helsetjeneste, der tilbud til bostedsløse som «sliter med rus og psykiske vansker» inngår. Her inkluderes bostedsløse i kommunens tilbud til et bredt spekter av innbyggere med sosiale problemer og helseproblemer.

Nordlys belyser i en artikkel den prekære situasjonen for bostedsløse og vanskeligstilte på boligmarkedet i byen (Gustad, 2011). Saken er bygget rundt et case med tre bostedsløse menn, som sammen oppsøker Nav for å få et sted å bo. De har vært uten bolig lenge, men presentasjonen av de tre er langt unna beskrivelsen av uteliggeren og tiggeren: «Det er en lang og sammensatt historie som har ført de tre mennene til en tilværelse som sosialklienter. En har vært rørlegger, en elektriker og en snekker». En lederartikkel dagen etter (*Nordlys*, 2011) slår fast at situasjonen for 76 bostedsløse husstander i Tromsø er prekær. Lederen underbygger

fortellingen om bostedsløse som del av en gruppe vanskeligstilte på boligmarkedet med rett til hjelp med boligproblemet. Både i reportasjen fra Nav-kontoret og i lederen har de tre bostedsløse personene en rolle som aktører: «Torsdag aksjonerte tre bostedsløse på Nav-kontoret i Tromsø» (*Nordlys*, 2011). Både i *Stavanger Aftenblad* og *Nordlys* omtales bostedsløse innenfor rammen av verdige trengende, personer som har en slags tilknytning til arbeidslivet og/eller som har rett til hjelp og tjenester fra kommunen. Også som tiggere fikk norske statsborgere økt anseelse, noe som gjenspeiles i omtaler og bilder av plakater ved siden av tiggerkoppen med påskrift om at personen er norsk, og for eksempel med tilføyelse om at de slipper å være kriminelle om forbipasserende legger penger i koppen (Christensen & Audestad, 2011).

2019: Dikotomien sementeres

Artiklene fra 2019 gjenspeiler et klart skille mellom, på den ene siden, bostedsløse som verdige trenger eller borgere med rettmessige krav på velferdsgoder og, på den andre siden, tiggere omtalt som utenlandske og tilreisende og svært sjelden som bostedsløse eller hjemløse. Kartleggingene av bostedsløse, som konstituerer den offisielt anerkjente populasjonen av bostedsløse, bidro til å sementere et skille mellom norske bostedsløse og utenlandske borgere som bor og sover utendørs. I en kartlegging av bostedsløse i 2012 ble tilreisende som livnærte seg på tiggings og forfallende arbeid, inkludert. Denne gruppa er likevel ikke inkludert i den offisielle statistikken over bostedsløshet, som er etablert på grunnlag av resultatene fra disse kartleggingene. En grunn til dette er at selve registreringen av bostedsløse gjennomføres av en rekke velferdstjenester, som de tilreisende er utestengt fra. Språkbarrierer begrenser i tillegg muligheten til å innhente opplysninger direkte fra denne gruppa. Men det var også sterke politiske føringer om at tilreisende ikke skulle regnes til den offisielle definisjonen og populasjonen av bostedsløse, og skillet mellom norske bostedsløse og tilreisende fattige er opprettholdt i senere kartlegginger (Dyb & Johannessen, 2013; Dyb & Lid, 2016).

Som bakgrunn for diskursen om tiggings og bostedsløshet er det relevant å nevne et fjernsynsprogram og en fjernsynsserie i perioden mellom

2011 til 2019, som ble viktige premissleverandører. Det ene med tittelen «Lykkelandet» ble vist i NRKs dokumentarserie Brennpunkt i 2017 (NRK Brennpunkt, 2017). Programmet handler om en gruppe tilreisende fra Romania som angivelig livnærer seg på salg av dop, primært piller, og prostitusjon, styrt av kyniske bakmenn. Tiggerkoppen er kun et skalleskjul for kriminell virksomhet, ifølge Brennpunkt. Med korte innslag mer enn antydte NRK at aktiviteten, som var knyttet til ett miljø i Bergen, hadde generell gyldighet for miljøet av tilreisende som livnærte seg på tiggning i andre byer. Samlet antall saker for 2017 med treff på tigger/tiggning i de 14 avisene i undersøkelsen er 632 med en topp etter visning av «Lykkelandet».⁴ Fortelling om kriminalitet og profiterende bakmenn blant tilreisende fantes allerede, men i opinionen ble det oppfattet at NRK Brennpunkt la fram dokumentasjon på at fortellingen, «det alle visste», var sann. Etter programmet opplevde tilreisende som tigget, mindre vilje til å gi penger og mer aggresjon fra publikum (Dyb 2020; samtaler med Kirkens Bymisjon i Oslo).

TV-serien «Petter Uteligger», som ble sendt i TV2 i 2015–2016,⁵ resulterte i positive avisomtaler for «uteliggere», men for en annen gruppe enn hovedpersonene i «Lykkelandet». Fortellingen, som er basert på at Petter Nyquist bodde på gata i Oslo i 52 dager, bidro til å løfte fram vilkårene for gatefolket, det vil si personer som enten bor ute eller oppholder seg mye i det offentlige rommet. Rammen for serien er kontrasten mellom miljøet blant uteliggere og narkomane og Petter «Uteligger»s vanlige liv med samboer, barn og hus, som fjernsynsseerne kunne identifisere seg med. Denne kontrasten rammer inn og er et premiss for at uteliggerlivet skal bli interessant fjernsyn og gi dramatisk til fortellingen. Både Petter og enkelte av deltakerne fra gatemiljøet ble rikskjendiser, og serien ble belønnet med en rekke priser, blant annet brosteinsprisen fra Kirkens Bymisjon og Gullruten for beste dokumentarserie i 2016 og beste realityserie i 2017. Temaer som tiggning inngår i serien, men uten bakmenn som

4 Ikke sortert og inkluderer derfor ikke relevante artikler. Til sammenligning er det totale antallet 324 artikler i 2019.

5 Alle 7 episodene av sesong 1 er tilgjengelig på TV 2 Petter uteligger (1) – episode 1 | TV 2 Play (hentet 22. februar 2022).

profitterer i bakgrunnen. Plakaten ved en av tiggerkoppene poengter at pengene går til en norsk uteligger.

Både den første serien og oppfølgende serier fikk mye avisomtale. Petter Nyquist hevdet at «(f)olk sier det er en serie som har vært viktig, som dreper fordommer og som har fått folk til å endre holdning» (Braseth, 2016). *NRK*-programmet «Lykkelandet» ble sendt i samme periode som Petter Uteligger, men med en helt annen innramming og effekt for personene som ble omtalt eller medvirket.

I de to månedene for utvalg av artikler i 2019 er det relativt få saker både om bostedsløshet/hjemløshet og tigging/tiggere. Utenfor denne perioden, i mars 2019, har *Bergens Tidende* en sak som gir en eksemplarisk illustrasjon på «tiggerdiskursen». Artikkelen omtaler et forslag som ble fremmet på Høyres landsmøte under tittelen «Vil fjerne retten til tigging» (Reigstad, 2019). Argumentene for forbudet viste til at «(a)rbeid er nøkkelen ut av fattigdom». Videre skriver avisa at høyre-medlem Leirvåg fra lokallaget i Bergen, som førte ordet for tiggerforbud, mente at «de fleste utenlandske tiggere som kommer til Bergen har bakmenn som tjener penger på den utsatte situasjonen tiggerne befinner seg i». Leirvåg framholdt at tigging ikke kunne skilles fra annen aktivitet, og argumenterte innenfor diskursen som blant annet ble fremmet i *NRKs* «Lykkelandet», nemlig at tigging «er et skalkeskjul for narkotikasal, kriminalitet og prostitusjon». Motstandere av forslaget la vekt på at man prøver å forby noe som allerede er forbudt, og «samtidig tar man fra norske narkomane og andre mennesker uten nettverk muligheten til å be om hjelp». Avisas dekning av debatten rammer inn dikotomien som ble tydeligere fra tilreisende som tigger begynte å komme; skillet mellom «våre tiggere» og «de andre».

En annen ramme, som framtrer i både leserinnlegg og redaksjonell omtale av bostedsløshet og tigging i 2019, er en mer generell fattigdomsdiskurs. I et leserinnlegg i *Dagbladet* 17. desember poengterer daværende kommunal- og moderniseringsminister Monica Mæland at de ufrivillig bostedsløse skal løftes ut av fattigdom gjennom regjeringens boligsosiale program (Mæland, 2019). I tillegg til blant andre barnefamilier, som lever under fattigdomsgrensen, nevner Mæland dem som aldri har hatt tak over hodet. For å gi mening må forestillingen om ufrivillig bostedsløshet

komplementeres av ideen om frivillig (selvvalgt) bostedsløshet, uten at det sies eksplisitt. Hvem som er frivillig og ufrivillig bostedsløse, går ikke fram av innlegget.

Også temaet tiggung omtales innenfor fattigdomsdiskursen. *Bergens Tidende* hadde i desember en serie om fattigdom blant «vanlige folk» (f.eks. Skotheim, 2019; Mjør et al., 2019), og i den forbindelse bruker en person begrepet «veldig tiggere» om sin egen situasjon i et delvis anonymt leserinnlegg (Anette (45), 2019). En artikkel i *Aftenposten* med tittelen «Over 600 har bedt om hjelp til jul på Finn.no» handler om personer som ber om økonomisk hjelp fra publikum. En anonymisert aleemor sier til avisa at hun føler seg «som en tigger på gata» (Stensland & Skogstrøm, 2019). Denne sistnevnte formen for tiggung foregår anonymt, og tiggeren unnslipper det sosiale stigmaet som er forbundet med tiggung. Rammen for avisomtalen er at det dreier seg om vanlige folk med dårlig råd, ofte i kombinasjon med eller forårsaket av sykdom, og som tilhører kategorien verdige trengende.

Oppsummering

Gjennomgang av artikler i riks- og regionavisene i utvalgte tidsvinduer fra 2004 til 2019 viser at pressa i hovedsak har en balansert dekning av både bostedsløshet og tiggung. Gjennom sin innramming bidrar avisene likevel til å formidle og befeste dikotomien mellom, på den ene siden, «våre bostedsløse» og, på den andre siden, «de andre». De andre er her fattige tilreisende EØS-borgere som tigger i gatene, og som i løpet av den undersøkte perioden ble en ny og svært synlig gruppe i bybildet. Det skjedde en tydelig dreining i perioden: Rammen for omtale av «norske bostedsløse» blir mer positiv, mens avisene fra 2011 formidler klart negative holdninger til tilreisende som tigger.

Dreiningen i retning mer positive innramming av bostedsløshet reflekterer endret begrepsbruk og en utvidelse av *ideen* om hva bostedsløshet er (Hacking, 2000). En ny definisjon, som kom på midten av 1990-tallet, knytter bostedsløshet til fravær av bolig, og nedtoner rusavhengighet og avvikende livsførsel, har styrket bostedsløse personers rett til velferdstelser. Dette er de «ufrivillig bostedsløse» (Mæland, 2019), som skal

få, og har fått, hjelp til å løse boligproblemet sitt (Dyb & Zeiner, 2021). At bostedsløse i dag vurderes som en gruppe med moralsk rett til hjelp, reflekteres til dels i pressas omtale, selv om det ikke er belegg for å si at bostedsløse personer framstilles innenfor en overordnet ramme som «verdige trengende». Gjennomgangen av avisenes dekning gir imidlertid støtte for å konkludere med at avisomtalen gjenspeiler, og har bidratt til å skape, et tydelig skille mellom «våre» norske bostedsløse og fattige tilreisende EØS-borgere uten rettigheter til offentlig støtte og hjelp.

Den redaksjonelle omtalen av tiggere er rimelig balansert og gir ofte stemmer til for- og motargumenter. Rammen som fattige tilreisende omtales i, kan likevel bidra til et negativt helhetsinntrykk. Bare unntaksvis framstilles de tilreisende som bostedsløse, selv om de, i motsetning til majoriteten av norske bostedsløse borgere, tilhører gruppa som i store deler av opinionen fremdeles oppfattes som «de bostedsløse», eller «uteliggere». Fattige tilreisende omtales ofte innenfor rammen av «rumenske tiggere». Begge betegnelsene, fattig tilreisende og «rumensk tigger», signaliserer at de er inntrengere på fremmed territorium. Regulering av tiggere har historisk og i dag et administrativt romlig element, som gir tillatelse til, eller nekter noen grupper, å tigge på spesifikke steder. Oppfatningen av de tilreisende som fremmede og «de andre», uten status og rettigheter som bostedsløse, reflekteres i rammen for avisens dekning.

Tiggere rammes også inn av bakmenn som profiterer, eller antatte bakmenn, siden disse ikke opptrer som en realitet verken på gata eller i spaltene. I første del av perioden dreier avisomtalen seg om nasjonale og utenlandske narkotikabaroner som profiterer på (norske) rusavhengige. I siste del av den undersøkte perioden dominerer rumenske bakmenn, som styrer den tilreisende tiggeren. Ideen om en bakmann bidrar til balanse i framstillingen av de tilreisende: De er fremmede, men de er også ofre, som utnyttes av kyniske bakmenn.

Avisenes dekning av både bostedsløshet og tiggere er utløst av hendelser, politiske diskusjoner og forslag til tiltak. Tolkingsrammene er i stor grad lagt av disse hendelsene. I løpet av det siste tiåret har omtale av restriksjoner og tiltak mot tiggere, og spesifikt mot tilreisende EØS-borgere, lagt rammen for avisomtalen. Samtidig omtales tiggere i den

siste perioden for undersøkelsen (2019) innenfor rammen av et videre fattigdomsbegrep, som omhandler «vanlige folk». Denne formen for tigg- ing, og personene som tigger gjennom disse kanalene, framstilles i kate- gorien «verdige trengende». Den overordnede rammen for omtalen er at denne gruppa er et ansvar for, og at de er sviktet av, velferdsstaten.

Referanser

- Anderson, N. (2008). *Hobon. En sosiologisk studie av den hemløse mannen* (G. Sandin, Overs.). Égalité. (Opprinnelig utgitt 1923)
- Anette (45). (2019, 24. desember). Julefeiringene har ikke blitt slik jeg drømte om. *Bergens Tidende*.
- Bjerke, P. (2009). *Refleks eller refleksjon? En sosiologisk analyse av journalistisk profesjonsmoral* [Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo]. DUO vitenarkiv. <http://hdl.handle.net/10852/27246>
- Bjørnå, T. M. E. (2011, 9. juni). Mestring er nøkkelen. *Stavanger Aftenblad*.
- Borgny, E. & Qvarlander, A. (2000). Hemlösa i Sverige. I W. Runquist & H. Swärd (Red.), *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller* (s. 189–213). Carlssons bokförlag.
- Braseth, S. (2016, 9. april). Svein fra «Petter Uteligger»: – Mange som var misunnelige. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/kultur/svein-fra-petter-uteligger---mange-som-var-misunnelige/60449488>
- Christensen, A. R. & Audestad, P. (2011, 22. desember). Hjertet av Norge. *Aftenposten*.
- Christie, N. & Bruun, K. (2003). *Den gode fiende. Narkotikapolitikk i Norden*. Universitetsforlaget.
- De Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design*, 13(1), 48–59. <https://doi.org/10.1075/idjdd.13.1.06vre>
- Djuve, A. B., Friberg, J. H., Tyldum, G. & Zhang, H. (2017). *When poverty meets affluence. Migrants from Romania on the streets of the Scandinavian capitals*. Fafo.
- Dyb, E. (2020). *Bostedsløs. Politikk og praksis*. Gyldendal Akademisk.
- Dyb, E. & Johannessen, K. (2013). *Bostedsløse i Norge 2012 – en kartlegging*. NIBR.
- Dyb, E. & Lid, S. (2017). *Bostedsløse i Norge 2016 – en kartlegging*. OsloMet/NIBR.
- Dyb, E. & Zeiner, H. (2021). *Bostedsløse i Norge 2020 – en kartlegging*. OsloMet/NIBR.
- Engh, C. (2004, 17. desember). Gunnar Stålsett maner til større innsats for Oslo svakeste vi må vise et humant ansikt. *Aftenposten*.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Towards clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, 43(4), 51–58.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Pax.

- Friestad, J. H. (2004, 30. juni). Over 300 bostedsløse i Stavanger og Sandnes. *Stavanger Aftenblad*.
- Gustad, R. (2011, 16. desember). Tre bostedsløse tromsøværing. *Nordlys*.
- Hacking, I. (2000). *The social construction of what?* Harvard University Press.
- Hansen, T., Holm, A. & Østerby, S. (2004). *Bostedsløse i Norge 2003 – en kartlegging*. Norges byggforskningsinstitutt.
- Hansson, E. & Mitchell, D. (2018). The exceptional state of «Roma beggars» in Sweden. *European Journal of Homelessness*, 12(1), 15–40.
- Johannessen, K. (2008). *Et liv mellom bygningene. En kvalitativ studie av bostedsløse personers hverdag*. NIBR.
- Kalberg, T. (1970). *Løsgjengerloven av 1900 og løsgjengerloven av i dag* [Hovedfagsoppgave]. Universitetet i Oslo.
- Kolsrud, K. (2004, 1. juni). Å sponse misbruk [Kommentar]. *Aftenposten*.
- Leirvik, M. S. (2018, 19. mai). *Profesjonelt politiarbeid ved bruk av «Stopp og sjekk»: Hva er det og hva krever det?* Politiforum. <https://www.politiforum.no/fagartikler-stop-and-search-stopp-og-sjekk/profesjonelt-politiarbeid-ved-bruk-av-stopp-og-sjekk-hva-er-det-og-hva-krever-det/145180>
- Mathiesen, T. (2010). Et 40-års jubileum. *Rus & samfunn*, 4(3), 28–30.
- Mjør, K., Skotheim, L., Apneseth, O. & Brekke, E. (2019, 14. desember). Renate (31) bad Finn.no om hjelp til jul. *Bergens Tidende*.
- Mæland, M. (2019, 17. desember). Hvem skal få boligdrømmen oppfylt? [Debatt]. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/kultur/hvem-skal-fa-boligdrømmen-oppfylt/71936344>
- Nordlys*. (2011, 17. desember). De bostedsløse [Leder]. *Nordlys*.
- NOU 2011: 15. (2011). *Rom for alle – en sosial boligpolitikk for fremtiden*. Kommunal- og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2011-15/id650426/>
- NRK Brennpunkt. (2017, 18. april). *Lykkelandet* [TV-dokumentar]. NRK. <https://tv.nrk.no/serie/brennpunkt/2017/MDDP11000617>
- Ramsøy, O., Burmann, F., Johansen, P.-O. & Kalberg, T. (1971). *På livet ... fra filleproletariatet i Oslo*. Universitetsforlaget.
- Reigstad, M. (2019, 17. mars). Tigging hjelper ingen ut av fattigdom. *Bergens Tidende*.
- Riaz, W. K. (2011, 9. juni). Tiggerne må registrere seg. *Aftenposten*.
- Roll-Hansen, H. (2002). Verdige og uverdige: Fattigstatistikk mellom økonomi og moral. *Samfunnsspeilet*, 2. <https://www.ssb.no/a/samfunnsspeilet/utg/200202/01/>
- Sandberg, S. & Pedersen, W. (2005). «Rett fra pikerommet, med ransel på ryggen»? *Om ungdom som oppholder seg rundt Plata*. NOVA.
- Skotheim, L. (2019, 6. desember). «Bare» en femtilapp. *Bergens Tidende*.
- Spector, M. & Kitsuse, J. I. (1977). *Constructing social problems*. Cummings Publishing Company.

- St.meld. nr. 35 (1994–95). *Velferdsmeldingen*. Sosial- og helsedepartementet.
- St.meld. nr. 50 (1998–99). *Utjammingsmeldinga*. Arbeids- og inkluderingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-50-1998-99/id431369/>
- St.meld. nr. 23 (2003–2004). *Om boligpolitikken*. Kommunal- og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-23-2003-2004/id197927/>
- Stensland, M. & Skogstrøm, L. (2019, 24. desember). Over 600 har bedt om hjelp til jul på Finn.no. *Aftenposten*.
- Swärd, H. (2000). Teser och föreställningar om hemlösa och hemlöshet i dagens samhälle. I W. Runquist & H. Swärd (Red.), *Hemlöshet. En antologi om olika perspektiv & förklaringsmodeller* (s. 47–72). Carlssons bokförlag.
- Sæther, A. K. (2004, 17. juni). Nå skal drankerne vekk. *Dagsavisen*.
- Sørvoll, J. (2021). *Husbanken og boligpolitikken. En jubileumsbok*. Cappelen Damm Akademisk.
- Thörn, C. (2004). *Kvinnans plats(er) – bilder av hemlöshet. Égalité*.
- Ulfrstad, L.-M. (1997). *Bostedsløse i Norge. Kartlegging av bostedsløse i kontakt med hjelpeapparatet*. Norges byggforskningsinstitutt.